

Riktlinje för samspel mellan politik och förvaltning i Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Riktlinje
Beslutande instans: Kommunstyrelsen
Datum för beslut: 2022-10-17 § 146
Diarienummer: 2022.499 KS

Gäller för: Samtliga nämnder
Giltighetstid: Tillsviare
Revideras senast: Inför varje ny mandatperiod
Dokumentansvarig: Strateg

Inledning

Förtroendevalda och tjänstepersoner har ett gemensamt uppdrag att arbeta för Alingsås kommun och dess invånare. Riktlinje för samspel mellan politik och förvaltning ska vara vägledande för samarbete mellan den politiska organisationen och förvaltningen i Alingsås kommun. Samspel mellan politiker och tjänstepersoner bygger på att det finns ett förtroendefullt klimat mellan politik och förvaltning. Kommunerna har en nyckelroll i den svenska samhällsorganisationen och i förverkligandet av välfärdspolitiken. Samspelet mellan politik och förvaltning är inte bara viktigt för att bygga förtroende och skapa transparens, det är också en förutsättning för att verksamheterna i kommunen ska fungera.

Syfte

En utveckling och formalisering av samspelet mellan de förtroendevalda och tjänstepersoner ger en ökad transparens, och möjliggör för kommunmedborgare att få bättre insyn i vem som gör vad och vem som är ansvarig. Syftet med riktlinjen är att uppnå och bibehålla ett gott samarbete mellan förtroendevalda och tjänstepersoner.

Alingsås kommuns värdegrund

Samtliga anställda i Alingsås kommun ska utgå från kommunens värdegrund i sitt dagliga arbete. Samma värdegrund gäller som ledord för samverkan mellan politik och förvaltning. Samverkan ska präglas av:

- Öppenhet
- Respekt
- Engagemang

Ansvar och roller

Ett nära samspel mellan politik och förvaltning är viktigt för att få en effektiv och rättssäker verksamhet. För att samspelet ska fungera krävs en tydlig rollfördelning. En uttalad rollfördelning är en förutsättning för att allmänheten ska ha möjlighet att utkräva ansvar.

En gränsdragning mellan förtroendevalda och tjänstepersoner är nödvändig. Det krävs en gränsdragning dels för att undvika att politiska beslut fattas av tjänstepersoner och dels för att undvika politiserade tjänstepersoner. All kommunal verksamhet ska alltid präglas av opartiskhet och rättsäkerhet.

Förtroendevaldas roll och ansvar

De förtroendevalda har det yttersta ansvaret för kommunens verksamheter och företräder kommunens invånare. Styrelse och nämnder är arbetsgivare och uppdragsgivare för förvaltningarnas tjänstepersoner. De förtroendevalda bestämmer viljeriktning och beslutar om budget, verksamhetsmål och uppföljning.

Det innebär att förtroendevalda ansvarar för vad som ska göras och när det ska göras. Förtroendevalda driver kommunens utveckling genom att formulera vision, fördela resurser och ge uppdrag till förvaltningen. Förtroendevalda har ett helhetsperspektiv och undviker att detaljstyra. Förtroendevalda fattar beslut i grupp, och företräder inte enbart personliga intressen.

Förvaltningens roll och ansvar

Kommunens anställda tjänstepersoner har ansvar för hur något ska göras och vem som ska genomföra det. I deras uppdrag ligger att verkställa politiskt fattade beslut. Det innebär att respektera den demokratiska processen och inte försöka förändra det som beslutats politiskt. I de fall förutsättningar har ändrats så att ett beslut behöver ses över, ska ärendet på nytt lyftas till styrelse eller nämnd. Tjänstepersoner är sakkunniga och verkställer politiska beslut.

Tjänstepersoner ska stötta de förtroendevalda genom att ge information och förslag baserad på profession, vetenskap eller evidens till styrelse och nämnder. Förslag och andra underlag som tas fram inför det politiska beslutsfattandet ska vara lättillgängliga, tydliga och begripliga. Tjänstepersoner behöver därför formulera välgrundade, opartiska och pedagogiskt utformade underlag så att politiker kan ta välgrundade beslut. Tjänstepersoner agerar inte utifrån personliga åsikter och värderingar, men ifrågasätter vid behov förslag utifrån professionell kunskap i syfte att värna om kommunens bästa. Om beslutanderätt har delegerats till tjänsteperson från styrelse eller nämnd fattar tjänstepersonen beslut som enskild, på uppdrag av de förtroendevalda.

Ansvarsfördelning

Den övergripande ansvarsfördelningen mellan politik och förvaltning speglas i Alingsås kommuns styrmodell och budget för respektive år med fastslagna politiska mål. Respektive nämnd har sedan att bryta ner målen i den egna budgeten. Budgethandlingen visar de politiska målsättningarna, och vad förvaltningen ska uppnå under kommande år. Det krävs en tydlighet från politiken med vad de vill och var de ska, för att förvaltningen ska kunna leverera det som efterfrågas.

Respektive nämnd eller styrelse har det övergripande ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har beslutat och övriga lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Nämnd/styrelse ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt. Förvaltningschef/kommundirektör har gentemot nämnd/styrelse det övergripande ansvaret för ledning av verksamheten och att ärenden förbereds för beslut, verkställs och följs upp. Förvaltningschef/kommundirektör ansvarar även för att förvaltningen tillförs och bibehåller

den kompetens som motsvarar verksamhetens behov. Vid myndighetsbeslut ställs höga krav på professionalism i en myndighets handläggning. Den politiska nivån bär det fulla ansvaret för uppgiften som sådan och förvaltningen har de nödvändiga yrkeskunskaperna.

Beslutsfattande och verkställighet

Kommunfullmäktige för vidare beslutanderätt till styrelsen eller till någon nämnd genom reglemente eller genom särskilda beslut. Styrelse och nämnder fördelar beslutanderätten utifrån sitt ansvarsområde genom sin delegationsordning. Delegationsordningen anger alla beslut som delegeras till förtroendevalda eller tjänsteperson, som inte behöver beslutas i styrelse eller nämnd. Beslut som fattats på delegation gäller så snart de fattats och kan inte i efterhand ändras av styrelse eller nämnd. För att ett delegationsbeslut ska vinna laga kraft krävs att beslutet anmäls till nämnden eller på annat sätt anmäls på kommunens anslagstavla.

Sådant som inte ryms i delegationsordning eller reglemente brukar kallas ren verkställighet, vilket betyder att det är åtgärder som inte kräver självständiga överväganden. Gränsen mellan beslutsfattande och verkställighet har dock förskjutits över tid, bland annat som en konsekvens av ökad målstyrning och decentralisering. Det gör att det ibland kan vara svårt att dra gränsen mellan vad som är beslut och vad som är ren verkställighet. Vid osäkerhet bör ärendet tas upp för diskussion med nämndens/styrelsens ordförande.

Arbetsmiljöansvar

Ett av de centrala ansvarsområden som arbetsgivare är att se till att arbetet kan utföras utan risk för ohälsa eller olycksfall. Det yttersta ansvaret ligger hos kommunens högsta ledning, kommunfullmäktige. Respektive nämnd och styrelse har ansvar för personalfrågor, inklusive arbetsmiljöfrågor, inom sitt verksamhetsområde med undantag av de frågor som anges i kommunstyrelsens reglemente. För att en kommun ska fungera effektivt krävs en arbetsgivarpolitik som tar ett helhetsansvar för både verksamheten och medarbetarna inom organisationen.

Arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön kan inte delegeras, däremot kan uppgifter inom arbetsmiljöområdet fördelas till förvaltningen. Kommunens chefer är arbetsgivarföreträdare i mötet med medarbetarna och sköter genom fördelning det praktiska arbetsmiljöarbetet i den löpande verksamheten.

Kommunikation

I en direkt kommunikation är det viktigt att både den förtroendevalda och tjänstepersonen är trygga i sina roller. Förtroendevald ska inte detaljstyra eller ställa krav på inriktning i ett enskilt ärende under pågående handläggning, och tjänsteperson ska kunna känna sig trygga i att säga ifrån om en sådan situation skulle uppstå. Spelregler för hur kontaktvägar ser ut skapar en tydlighet i rollfördelningen. Information till de förtroendevalda från förvaltningen går i första hand via nämnd och styrelse. För att nämnd och styrelse ska kunna fullgöra sitt uppdrag och ta sitt fulla ansvar, är det en nödvändig förutsättning att nämnd/styrelse så tidigt som möjligt ska ha väsentlig information som berör verksamheten.

Kommunens förtroendevalda ska alltid kunna möta tjänstepersoner och anställda. Det är dock viktigt att politiken samordnar så långt det är möjligt. Vid behov av information från tjänstepersoner vid exempelvis partigruppsmöten ska det tas upp med förvaltningschef för att bedöma om informationen i stället ska gå till samtliga partier. Det kan finnas anledningar till att göra spontana verksamhetsbesök, men majoriteten av verksamhetsbesöken ska samordnas med aktuell nämnd/styrelse och förvaltningsledning.

En förtroendevald ska kunna ställa relevanta och enkla sakfrågor till tjänstepersoner, men det är viktigt att syftet med frågan är tydlig. Tjänstepersoner ska kunna kontakta förtroendevalda på liknande villkor. Som förtroendevalda ska det vara möjligt att få information och insyn för att kunna fatta bra beslut som gagnar helheten. Den förtroendevalda ska i kontakt med förvaltningen lyssna in, men inte avge några löften om framtida åtgärder. Den förtroendevalda kan dock informera om sådana åtgärder som redan är beslutade och pågår.

I kontakt med media

De förtroendevalda ska ta konsekvenserna för sina fattade beslut inför media. Tjänstepersoner kan vid behov redogöra för förvaltningens förslag, innan ärendet har beslutats politiskt. Det bör dock alltid vara tydligt att det är förvaltningens förslag, och att beredningen inte är slutförd ännu.

Alla anställda har en meddelarfrihet, vilket innebär att anställda får lämna information till journalister med avsikt att det ska publiceras. Kommunen har ingen rätt att försöka ta reda på vem som har gett information till media. Det är dock inte tillåtet att lämna ut sekretessbelagda handlingar, eller muntlig information med kvalificerad sekretess.

Uppföljning och utbildning av riktlinjen

I mitten av varje mandatperiod ställs en riktad serviceenkät till de förtroendevalda. Syftet är att få in synpunkter på hur stöd och underlag uppfattas, så att tjänstepersoner kontinuerligt kan utveckla stödet. Det är ett sätt att löpande utveckla tjänstepersonsorganisationens support och för att stärka de förtroendevaldas i sin roll och i sitt uppdrag.

Inför varje ny mandatperiod inbjuds samtliga förtroendevalda till utbildning. I utbildningen ingår det information och diskussion om skillnaden mellan politik och förvaltning. De förtroendevalda får information om riktlinjen i e-learning och under utbildningen. Samtliga nya chefer får möjlighet att delta i utbildning om samspel mellan politik och förvaltning.

Ansvar för riktlinjen

Kommunstyrelsens ordförande ska aktivt verka för att kommunens politiker ska få en ökad förståelse för ledning och styrning. Kommundirektören ansvarar för att kommunens tjänstepersoner får fördjupad förståelse av uppdraget och att de arbetar i en politiskt styrd organisation.